

Milliárdos kártérítési perek követhetik a sztrádkartelleket

Vizsgálatot indít a versenyhivatal az ügyfelek bankváltási lehetőségeiről

Tóth Levente

A sztrádaépítő cégeknek nem a számla végét, hanem az elejét jelenthetik a versenyhivatal nagy összegű kartellbírságai, ugyanis a jogsértés miatt többet fizető állami megbízó kártérítési pert indíthat ellenük - mondta lapunknak adott interjújában a Gazdasági Versenyhivatal elnöke. Nagy Zoltán további nyitást sürget a patikapiacon és az áramiparban is.

- A versenyhivatal már évek óta a patikapiaci nyitás szószólójának számít. Mennyire elégedett azzal, ami most történt?

- Elégedettek vagyunk azzal, hogy a patikapiaci liberalizáció megkezdődött, mert ez szerintünk jobb kiszolgálást, nagyobb versenyt eredményez majd. A verseny szempontjából nem az a legfontosabb eleme a mostani változásoknak, hogy bizonyos vény nélkül kapható készítményeket nemcsak a gyógyszertárakban árusíthatnak. Bár a legnagyobb figyelmet a benzinkutaknál is beszerezhető gyógyszer kapta, de ennél fontosabb, hogy a szabadabbá válik a patikanyitás, és többletszolgáltatások (24 órás nyitva tartás, házhoz szállítás) esetén ott itt is lehet új gyógyszertárat alapítani, ahol eddig nem. A szolidaritási díj bevezetésével pedig kompenzálni lehet azokat a kisebb forgalmú patikákat, amelyek esetleg önhibájukon kívül vesztesei lesznek a liberalizációnak, így a közelükben lakó betegek ellátása sem kerül veszélybe.

- Annál a versenyhivatal többet szorgalmazott, mint ami most történt. Az új lehetőségek nem kevesek az igazi piacnyitáshoz?

- Valóban nagyobb nyitást szerettünk volna látni, de megértem, hogy egyelőre ennyit vállalt fel a kormány. A tapasztalatok alapján jövőre további piacnyitási döntéseket lehet hozni, például el lehetne törölni a gyógyszerészek számára még fenntartott tulajdonosi előjogokat. Meg lehetne szüntetni az árresek állami szabályozását, és helyette a támogatott gyógyszereknél elegendő lenne a támogatásba való befogadást a fogyasztói árak maximumának vállalásához kötni. A szabadabb osztozkodás növelhetné a versenyt. Ez jól jönne a vásárlóknak, hiszen a patikák az árakkal a támogatott gyógyszerek körében is vetélkedhetnének értük, másrészt nagyobb versenynyomásnak tenné ki a nagykereskedőket és a gyártókat is. Ez a kérdést alapvetően nem egészségügyi, hanem közgazdasági, így elemzések alapján bátrabban lehetne engedni a szabadabb ármeghatározásokat.

- A versenyhivatal a gyógyszerágazat mellett az árampiaccal kapcsolatban hallatja leggyakrabban a hangját. Úgy tűnik, hogy nincs a GVH ínyére az, ami a magyar árampiacon történik.

- A villamosenergia-szektorban megtörtént a részleges piacnyitás, de ez eddig nem hozta meg a várt eredményeket. A verseny továbbra is erősen korlátozott, a Magyar Villamos Művek (MVM) kezében olyan jogosítványok és lehetőségek maradtak, amelyek révén nem bontakozhat ki komolyabb verseny. A részleges piacnyitás egyben piaclezárást is

eredményezett. A hazai erőművek és az MVM között élő hosszú távú áramvásárlási szerződések és a szűkös határkapacitások miatt korlátozott importlehetőségek megkötik az új szereplők kezét.

- Nem a piacnyitási szándék jele volt, hogy az áramellátást irányító Mavir Zrt. újra az MVM alá került. Nehéz ezek után elhitetni, hogy a Mavir független rendszerirányítóként fog döntéseket hozni például az MVM konkurensei javára. A Mavir újbóli MVM-tulajdonba kerülésének indokaként elhangzott, hogy az megfelel az EU-elvárásoknak. Valóban ezt akarná a piacnyitást szorgalmazó Brüsszel?

- Az Európai Bizottság nem támogatja, hogy az árampiacon a rendszerirányítás és a nagykereskedelem egy kézben legyen, pusztán nem zárja ki ezt a lehetőséget. Brüsszel azt szeretné, ha az egész EU-ban egyértelműen szétválna a hálózatot birtokló és irányító szervezet a nagykereskedelemtől. A magyar szabályozás szerint a tulajdonos MVM nem szólhat bele a Mavir működésébe, de kevés a korlát a függetlenségéhez, és érkeznek olyan jelzések, hogy az MVM igenis "matat" a Mavirnál. Az MVM félpiaci környezetben működik, a politikai elvárások még rányomják a bélyegüket a döntéseire.

- Min változtatna a GVH?

- Az erőművek pozícióit bebetonozó, és ezzel a versenyt korlátozó hosszú távú áramvásárlási szerződéseket meg kell szüntetni, az átviteli vezetékhalozatot tulajdonában tartó, azt működtető és a villamosenergia-rendszert irányító szervezetet teljesen függetlenné kell tenni, a piacot teljesen meg kell nyitni. A mostani modell nem működik hatékonyan, ezért átalakítása elkerülhetetlen.

- Hiába nem tetszenek az árampiacon történtek a versenyhivatalnak, a jogszabályokkal körbebástyázott előjogokkal nem tud mit kezdeni. Lát arra esélyt, hogy elvárásaik megvalósulnak?

- Javaslataink megszívlelésére talán nagyobb esélyt ad az, hogy a magyar árampiacon történtek már Brüsszel rosszállását is kiváltották, a most folyó EU-vizsgálatok eredményei kikényszeríthetik a változásokat. Azt is látni kell azonban, hogy a mostaninál nagyobb versenyhez valójában arra is szükség lenne, hogy a szűk nemzeti helyett regionális piacok alakuljanak ki. A jelenlegi, országon belüli piac ugyanis túl kicsi a valódi versenyhez, és a hálózat szűkös határkapacitása is korlátot szab a versengésnek.

- Amilyen markáns véleménye van a GVH-nak a hazai árampiacról, olyan mélyen hallgat az üzemanyagpiac fejleményeiről. Az ágazatot máig uraló Molon még nem talált fogást, holott például Szlovákiában a Mol leánycégét sorozatban meszelik el. Nálunk ennyire támadhatatlan lenne a Mol árazása?

- Ha az autósok sokallják az üzemanyag árát, az még nem jelenti azt, hogy versenyjogi szempontból a nagykereskedő visszaél a helyzetével. A GVH nem bánik kesztyűs kézzel a Mollal, csupán eddigi vizsgálódásaink során nem állapítottunk meg versenyjogsértést. A Mol finomítói tevékenysége révén az üzemanyag-nagykereskedelemben van erőfölényes helyzetben. Eddig azt tapasztaltuk, hogy ugyan időnként magasak az árai, de összességében olyan árat állapít meg a környező országok finomítóihoz képest, hogy még megérje tőle venni az üzemanyagot Magyarországon. A szlovák esettel ellentétben nálunk hiányzik az is, hogy egy konkurens vagy nagy vevő a versenyhivatalhoz fordul a Mol üzleti gyakorlata miatt.

- Eddig a bankszektor is elkerülték a nagy versenyhivatali ügyek. Az elmúlt évek kiemelkedő profitja ennyire tiszta verseny eredménye lett volna?

- A versenyhivatal több banki tevékenységről is készített ágazati elemzést, és például a hitelkártyákkal kapcsolatos tájékoztatás területén tett megállapításaink alapján több piactisztító célú eljárást is indítottunk, az OTP-t már százmillió forintba büntettük ennek nyomán. A jelzáloghitelezésben viszont azt állapítottuk meg, hogy a magas nyereség oka nem a bankok magatartásában keresendő, az államnak kellett volna a hatásosabb verseny feltételeit megteremtő szabályokat hoznia. Vannak azonban olyan területek, ahol látunk problémákat, ilyen például a bankváltás. Ezért a GVH itt is elindít egy ágazati vizsgálatot, amelyben megnézzük, hogy milyen nehézségekbe ütközik az, ha az ügyfelek a számlavezetés, vagy más banki termékek, például hitelek esetén pénzügyi intézetet akarnak váltani. Ennek érvényesülése ugyanis a hitelintézetek közötti verseny alapvető feltétele.

- A GVH a visszaeső cégekre már akkora bírságokat szab ki, amelyeket már egy multinál sem intéznek el egy vállrándítással. Látják ennek a hatását?

- Ezek még aránylag friss ügyek, de bízok abban, hogy meglesz a hatásuk. Egyelőre azt érzékeljük, hogy a nagyobb összegű bírságok nyomán a GVH-t korábban sokszor kicsit lenéző nagy cégek komolyabban veszik a hivatalt. A társaságok válaszaiból az derül ki: jobban figyelnek például arra, hogy az akciós termékből minden boltjukban elegendőt kínáljanak.

- Legyen akár milliárdos bírságokról szó, az érezni, hogy még ezzel együtt is érdemes kockáztatniuk az elmarasztalt cégeknek, hiszen a kiszabható bírság még most is elmarad a jogsértés révén elérhető profittól.

- A versenyhivatal által kiszabható bírság valóban korlátozott, azonban elmarasztaló döntésünknek van egy olyan következménye, amely a bírságnál is súlyosabban érintheti a jogsértő céget. A GVH jogerős határozatára alapozva ugyanis kártérítési per indíthat az, akinek egy vállalkozás jogsértő magatartásából kára származott. Egy ilyen esetben pedig már nincs összefüggés.

- Ilyen ügy eddig nem került nyilvánosságra, pedig ez alapján például az állami sztrádaépítéseket irányító társaságnak jóformán kötelessége lenne beperelni a kartellen kapott vállalkozásokat, hiszen ezzel milliárdokat kaphatna vissza a kifizetett építési költségekből. Miért nem indított még senki ilyen pert?

- Ezt az aránylag új lehetőséget szerintem még egyszerűen nem ismerik az érintettek. A sztrádaügyben a tétlenséget elvileg magyarázhatja az, hogy a GVH határozatáról a bíróság még nem hozott jogerős döntést, bár a kártérítési per e nélkül is megindítható volna a kartell miatt kárt szenvedő állami cégek. De nemcsak ilyen ügyben lehet kártérítést kérni, hanem a fogyasztók megtévesztése miatti elmarasztalások esetében, vagy például a legutóbbi autóbiztosítási kartellért is.

- Legutóbb Csányi Sándor OTP-vezér "morgott" egy interjújában amiatt, hogy magánbefektetőként a hazai felvásárlásai a hús- vagy a tejiparban már beleütközhetnek a GVH vétójába, ha viszont nem vásárolhat, akkor nem tudja elérni azt a cégméretet, amire az

európai versenyképesség érdekében szüksége lenne. Korlátja lehet-e a magyar cégek terjeszkedésének a GVH?

- A fúziók engedélyezésekor a GVH-nak a felvásárlás magyar piacra gyakorolt hatását kell vizsgálnia. Ha egy ilyen ügyletnek a hazai piacra nem kívánatos versenykorlátozó hatása lehet, a GVH akkor sem hagyja jóvá a fúziót, ha egyébként az javítja a résztvevő cégek európai versenyképességét. Ilyen esetben a terjeszkedni akaró vállalkozásnak más megoldást kell találnia. Erre példát éppen a Csányi Sándor irányította OTP Bank mutat, hiszen a csoport a versenyszempontból esetleg már valóban megakadályozandó hazai felvásárlások helyett a környező országokban vett bankokat. Ezzel úgy tudta növelni méretét, hogy közben nem ütközött versenykorlátokba. Ez más ágazatokban is megoldást jelenthet a növekedésre.

Nagy Zoltán

1958-ben született Tápiógyörgyén

1983-ban a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem pénzügyi szakán szerzett diplomát

1983-1985: az Ipargazdasági Intézet munkatársa

1985-1990: kutató a Tervhivatal Tervgazdasági Intézetében

1991-1992: a Pénzügyminisztérium kabinetfőnöke

1992-1994: a PM közigazgatási államtitkára

1994-1996: az OTP Garancia Biztosító Rt. elnök-vezérigazgatója

1997-1998: az Állami Számvevőszék igazgatója

1998-tól a Gazdasági Versenyhivatal elnöke

Nős, két gyermek apja

(Népszabadság, 2007. február 3., szombat, 13. oldal)